

HARAKATLI O'YINLARNI O'TKAZISH METODIKASI VA AHAMIYATI

Qambarov Rahmatjon Muhammadovich

Farg'ona Prezident agentligidagi

ixtisoslashtirilgan maktab

jismoniy tarbiya fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *maqolada jismoniy tarbiya darslari orqali harakatli o'yinlarni o'tkazish metodikasi va ahamiyati haqida fikr yuritilgan. Shuningdek, jismoniy tarbiyaning inson ma'naviyati rivojlanishi uchun ta'siri va uning hayotimizdagi o'rni ko'rsatilgan.*

Kalit so'zlar: *salomatlik, barkamol inson, sog'lom avlod, harakatli o'yinlar*

Bugungi kunda ta'lim sohasida, jumladan, jismoniy madaniyat sohasida ham ustuvor islohotlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, yurtboshimiz sport sohasini rivojlantirishga alohida ahamiyat qaratdi. Bu bejiz emas, albatta. Sport – sog'lom muhitni yaratishda, yosh avlodni har tomonlama jismonan va ma'nan kamol toptirishda hal qiluvchi kuchga ega. Sababi, biz hamon taraqqiyot sari ketayotgan ekanmiz, hali yo'limizda yechilishi kerak bo'lgan ta'limiy muammolar talaygina. Masalan, shu kunlarda hayot talabi va tarbiya uslublari o'rtasida qandaydir zaiflik, bo'shliq mavjud. Binobarin, mana shu bo'shliqni to'ldirish uchun xalqimizning bebaho an'analari, noyob qadriyatlaridan hisoblanmish xalq harakatli o'yinlari, jismoniy tarbiya mashg'ulotlari muhim o'rin tutadi.

Tarixga murojaat qiladigan bo'lsak, ibtidoiy jamoa davridayoq halqharakatli o'yinlarining dastlabki namunalari paydo bo'la boshlagan. Fidoiy halqimiz necha yuz yillar davomida har bir o'yinni qalb- qo'ri bilan yaratdi, sayqalladi va mukammallashtirdi. Saralangan o'yin turlarini kelgusi avlodlar uchun ko'z qorachig'iday asrab-avaylab keldi. Taraqqiyotning har qanday bosqichlarida ham katta avlod vakillari kenja avlod vakillari uchun yordam qo'llarini cho'zib, imkon qadar, o'zto'plagan bilim va tajribalarini sevimli mashg'ulotlariga bo'lgan munosabatlarini yoshlarga ham tinmay o'rgatib, tadrijiy bog'lanishni vujudga keltirdi. Demak, yoshlarni jismoniy tarbiyalash jarayonida halq harakatli o'yinlaridan o'z o'rnida ko'prok foydalanilsa, o'yinlarning ta'sirchanligi ham oshadi. Buning mamlakatimiz va millatimizning dunyo miqyosidagi nufuzi yuksalishi uchun ahamiyati katta. SHunday qilib, halq yaratgan harakatli o'yinlar mexnat, turmush tarzi, atrof-muxit tabiati, halqning madaniy merosi, an'analari, urf-odatlarini, umuminsoniy kadriyatlarini bilan birikib, ajoyib ajoyib mutanosiblikni hosil qiladi. O'zbek halq o'yinlarini o'rganish, tadqiq qilish va uni yoshlarni tarbiyalash amaliyotiga joriy qilish, o'z qadriyatlarimiz, madaniyatimiz va ma'naviy boyliklarimizning yuksaklikka ko'tarilishida asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Halq yaratgan buyuk xazinani ehtiyot qilib saqlashimiz, milliylik bo'yog'ini asrashimiz hamda uni kelajak avlod uchun bekam-u ko'st yetkazishimiz zimmamizdagi asosiy vazifadir. Harakatli o'yinlar davomida bolalarni muayyan rollarga, obrazlarga (ovchi, mergan, topqir, ayiq-polvon, tulkivoy va boshqa taqlidlar) kirib ketishi

ularda izlash, ijodkorlik, topqirlik, zukkolik va boshqa shu kabi xislatlarga erishishga undovchi motivatsiyani yuzaga keltirib, nafaqat ushbu taqlid, balki harakatga bo'lgan extiyojni qondirish yo'llarini topishga chorlar ekan. Darhaqiqat, halq harakatli o'yinlarning turlari va mazmuniy shakllari hilma-hil bo'lib, ular xotira, diqqat, idrok, ong, tafakkur, iroda kabi qobiliyatlar, talaffuz, nutq, intonatsiya kabi xislar, hamjixatlik, haqgo'ylik, vatanparvarlik, o'zaro yordam berish, odob-ahlok, mardlik, botirlik, jasurlik kabi fazilatlarni shakllantiradi, tarbiyalaydi. Shuning uchun ham umumbashariy va milliy halq harakatli o'yinlari inson salomatligi, uning dunyoqarashi, yosh avlodni jismonan va ma'nan barkamol shaxs sifatida tarbiyalashda ustivor vosita ekanligi isbot talab qilmaydi. O'yinlar avvalo to'g'ri tanlanishi, shug'ullanuvchi bolalaryoshi, jinsi va jismoniy imkoniyatlariga mos bo'lishi darkor. O'yinnito'g'ri tanlash va maqsadga muvofiq ravishda o'tkazish juda muhim ahamiyatga ega. Ammo o'yin hamma vaqt ham tarbiyaviy vazifalarni hal qilavermaydi. Bolalar o'yin davomida o'z fe'l-atvori va shaxsiy xususiyatlarini namoyish qiladilar. Bundan esa o'qituvchi ularning turli odatlarini, salbiy va ijobiy qiziqishlarini bilib olishi, tegishli tadbirlarni belgilashi, o'yinni muayyan yo'nalishga solib, ularda sofdillik mardlik, rostgo'ylik, hamjihatlik, o'zaro hamqorlik, hurmat-izzat kabi hislatlarni shakllantirishi lozim. SHu bilan birga u bolalarga o'yin qoidalarini buzmaganda ijodiy tashabbus ko'rsatishda har jihatdan yordam berishi kerak. O'qituvchi o'yinlarni o'tkazish jarayonida pedagogikaning didaktik printsiplaridan foydalanishi va doimo ularni amalga oshirishga erishishi lozim. O'qituvchi o'quvchilarga har bir o'yinning mazmuni, vazifasi va qoidalarini tushuntirib beradi. Bu esa ularga o'yinga ongli munosabatda bo'lish, uni to'g'ri o'rganib olish, o'z hatolari va yutuqlarini to'g'ri tushunish va o'z harakatlarini o'rtoqlarining harakatlariga qiyoslab tahlil qilish imkonii beradi. O'quvchining o'yin mashqlarini o'rganishda o'qituvchiga ko'r-ko'rona taqlid qilaverishi ham maqsadga muvofiq emas. O'qituvchi o'rgatadigan va o'quvchilar ongli ravishda bajaradigan harakatlar bolalarda tashkilotchilik ko'nikmalarini tarbiyalashda yordam berishi kerak. Bunga o'yinni o'tkazish uchun o'quvchilardan hakamlar va ularning yordamchilarini tayyorlash yo'li bilan erishiladi. O'qituvchi bolalar bilan o'tkaziladigan o'yinlar biroz muayyan qiyinchiliklarni yengish bilan bog'liq bo'lishiga, o'yin jarayonida bajariladigai har bir vazifa amalga oshishiga erishishi va to'siqlar qanday zabt etilishiga ko'ra murakkablashtirib borilishi zarur. Bu ish bolalarni mehnatsevarlikka o'rgatadi, ulardagi iroda kuchini orttirib boradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning Oliy Majlisga murojatnomasi. 2017 yil, 22 dekabrda nutqi. / "Xalq so'zi". 2017yil 23 dekabr. №258
- 2.Karimov I. Barkamol avlod orzusi. –T.: Sharq, 1999,183 b
- 3.ziyonet.uz